

افسون افسانه

فریا ریسی

به مناسبت نوزدهمین جشنواره بین‌المللی تئاتر کودک و نوجوان

سرشناسه	: ریسی، فریبا، ۱۳۴۳ -
عنوان و نام پدیدآور	: افسون افسانه/ فریبا ریسی.
مشخصات نشر	: تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، مرکز هنرهای نمایشی، انتشارات نمایش، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: ۱۱۲ ص.
فروست	: انتشارات نمایش؛ ۴۱۵.
شابک	: 978-600-5765-58-8
وضعیت فهرست‌نویسی	: فبا
یادداشت	: به مناسبت نوزدهمین جشنواره بین‌المللی تئاتر کودک و نوجوان.
موضوع	: افسانه‌ها و قصه‌ها -- تاریخ و نقد
موضوع	: نمایش کودکان و نوجوانان
شناسه افزوده	: ایران. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، مرکز هنرهای نمایشی، انتشارات نمایش
شناسه افزوده	: جشنواره بین‌المللی تئاتر کودک و نوجوان (نوزدهمین : ۱۳۹۱ : همان)
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۱ الف GR۷۸
رده بندی دیویی	: ۳۹۸/۳۰۹
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۵۱۶۴۳۶

نمایش

انتشارات نمایش

فریبا ریسی (۴۱۵)

لهیستده: فریبا ریسی

ناشر: انتشارات نمایش

صفحه آرا: شیمیا تملی

ویراستگار: شیرین رضاییان

طراح جلد: بهرام شادانفر

تیراژ: ۲۰۰۰

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۱

لیتوگرافی: نوید

قیمت: ۴۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸۰۰۰۵۷۴۵۵۸۰۸

فرصت دوباره‌ای پیش آمد تا به بهانه نوزدهمین جشنواره بین‌المللی تئاتر کودک و نوجوان چند عنوان کتاب جدید منتشر شود. رویکرد و برنامه‌ریزی دوره جدید جشنواره توجه به آموزش در تربیت مخاطب کودک و نوجوان است. منظور از تربیت صرفاً مفاهیم آموزشی نیست بلکه با رویکرد استفاده از زبان هنر یکی از عناصر موثر نمایش یعنی تأثیر نمایش بر مخاطب که می‌تواند منجر به آگاهی و پرورش مخاطب شود مدنظر است. این خاصیت بزرگ و اصلی هنر نمایش است که می‌تواند در مخاطب تأثیر بگذارد و تغییر ایجاد کند؛ همان مفهوم تربیت که در شکل و روش هنرهای نمایشی یک نوع آگاهی است. در تئاتر کودک و نوجوان این آگاهی می‌تواند به صورت خلاقانه و موثر شکل بگیرد و مخاطب این مقطع سنی با درک و شناختی که به دست می‌آورد شخصیت خود را شکل می‌دهد.

چاپ کتاب‌های آموزشی و پژوهشی یکی از راه‌های توجه به مفاهیم مهم هنرهای نمایشی در تئاتر کودک و نوجوان است. در دوره جدید جشنواره ضمن توجه به این بخش مهم و کاربردی، توجه ویژه‌ای به چاپ نمایشنامه‌های کودک و نوجوان شده است و ضمن چاپ آثار شاخص ایرانی و خارجی بر اهمیت درام تأکید دوباره‌ای خواهد شد. بدون شک در سال‌های گذشته چاپ کتاب‌های متنوع آموزشی با موضوع تئاتر کودک و نوجوان توانست کمک موثر و زیادی به هنرمندان این رشته بکند. امید است آثار جدید بتواند ضمن تداوم و اهمیت بخشی به این حوزه، مورد توجه خانواده تئاتر واقع شود.

شهرام کرمی

دبیر نوزدهمین جشنواره بین‌المللی تئاتر کودک و نوجوان

مدیر دفتر تئاتر کودک و نوجوان

اداره کل هنرهای نمایشی

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار
۱۳	فصل اول: افسانه و ماهیت آن
۲۳	فصل دوم: بررسی ساختاری و تاریخی افسانه‌ها
۳۷	فصل سوم: بررسی روان‌شناختی افسانه‌ها
۵۵	فصل چهارم: بررسی جامعه‌شناختی افسانه‌ها
۶۷	فصل پنجم: افسانه اسطوره، مراسم آیینی
۸۳	فصل ششم: افسانه و نمایش
۹۷	سخن پایانی
۱۰۹	منابع

پیشگفتار

هدف اصلی این کتاب نشان دادن اهمیت افسانه‌ها و تأثیر این مهم در نمایش کودک و نوجوان است و علت انتخاب موضوع به کنجکاوی شخصی‌ام در طول سالیان متوالی فعالیت در تئاتر و آگاهی به نامیرا بودن افسانه‌های ایران و جهان و تأثیر شدید آن در پرانگیزه کردن مخاطب کودک و نوجوان از دیدن هزاربازهی یک تئاتر براساس افسانه‌ای آشنا (یا هر کیفیتی) برمی‌گردد.

همچنین به عدم شناخت صحیح از مقوله‌ی «افسانه» در تئاتر کودک و نوجوان در ایران و جدی نگرفتن گنجینه‌ی گرانبه‌ای افسانه‌ها پی برده بودم، به‌ویژه که ایران یکی از پایگاه‌های اصلی آن به‌شمار می‌رود.

کتاب شامل ۶ فصل است:

در فصل اول افسانه و ماهیت آن افسانه از واژه‌شناسی تا انواع تعریف و خاستگاه اولیه، انواع افسانه‌ها، ویژگی‌های خاص و لزوم وجود افسانه‌ها مورد بررسی قرار گرفته است.

در فصل دوم بررسی ساختاری و تاریخی افسانه‌ها مطالعه‌ی خاستگاه افسانه و فرضیه‌های مختلف برای ریشه‌یابی اصل و منشأ قصه‌ها بررسی شده است.

در فصل سوم بررسی روان‌شناختی افسانه‌ها به عقیده نگارنده مهم‌ترین فصل است و یکی از دلایل انتخاب موضوع کتاب، تأثیر روانی شدیدی است که افسانه بر روح و روان کودک دیروز و امروز می‌گذارد.

در فصل چهارم بررسی جامعه‌شناختی افسانه‌ها درباره‌ی تأثیرات متقابل اجتماع بر افسانه و افسانه بر اجتماع بحث شده است.

فصل پنجم (افسانه، اسطوره، مراسم آیینی) از واژه‌شناسی و تعریف اسطوره شروع می‌شود و پس از آن به بررسی خاستگاه اسطوره می‌رسد و مختصری در

مورد روانکاوی و دانش اساطیر و سپس به ارتباط افسانه و اسطوره تشابهات و اختلافات این دو مقوله پرداخته می‌شود و در پایان ارتباط افسانه‌ها و اساطیر با مراسم آیینی مورد بحث قرار می‌گیرد.

فصل ششم (افسانه و نمایش) اصلی‌ترین فصل کتاب است و در چند مبحث به ارتباط و همسانی‌های افسانه و نمایش کودک و نوجوان پرداخته است؛ از جمله تأثیر افسانه بر روح آدمی و استفاده از این تأثیر برای رساندن پیام‌های انسانی افسانه‌ها از طریق نمایش؛ شناخت عنصر فانتزی و پل ارتباطی فانتزی بر دو مقوله‌ی افسانه و نمایش کودک و نوجوان؛ بررسی چهارچوب دراماتیک افسانه و آمادگی آن برای تبدیل شدن به نمایش و بخصوص نمایش کودک و نوجوان؛ نظری اجمالی بر شخصیت‌های کلیدی و ثابت در افسانه‌ها اشتراکات فوق طبیعی بودن شخصیت‌های افسانه‌ای با مختصات نمایش‌هایی که قصد برانگیختن تخیل صحیح برای کودک و نوجوان را دارند.

لازم به ذکر است که به عقیده‌ی نگارنده استفاده از افسانه در تئاتر می‌تواند عام باشد (نونهال، کودک، نوجوان، بزرگسال)، ولی از آنجا که کودکان و نوجوانان پایه‌گذاران نسل‌های آینده هستند و بهسازی یک جامعه و به بار نشستن عقاید صحیح به تربیت سالم کودکان و نوجوانان آن جامعه بستگی تام دارد در بیشتر مباحث و تأثیرات آنها کودکان و نوجوانان مدنظر قرار گرفته‌اند.

من ادعا ندارم که کل مباحث مربوط به افسانه‌ها را بیان کرده‌ام چون این موضوع بسیار گسترده است، فقط سعی در ترسیم برخی از ارتباطات علوم مختلف در رابطه با افسانه و تأثیر آن بر هنر نمایش یا بالعکس داشته‌ام. در این نگارش سعی کردم که به تدوین نظریات مختلف درباره‌ی افسانه و تأثیر آن بر نمایش کودک و نوجوان بپردازم و اگر این کوشش تا حدی بتواند هنرمندان تخصصی این رشته را در خلق آثار استاندارد کودک برانگیزد به هدفی والا خدمت کرده‌ام.

فریبا ریسی